

Nr 245.

Av herr **Lundberg** i Uppsala, *angående tillvaratagande av samhällsintresset i våra grustäkter.*

Genom förändringar i byggnadsmaterielens sammansättning ha under senare år betongkonstruktioner i allt större omfattning kommit till användning vid bostadsbyggande och anläggningsarbeten. Detta har fört till att efterfrågan på grus och sand mycket kraftigt har ökat, och därmed ha dessa för byggnadsindustrien viktiga naturprodukter kommit att bli utsatta för en spekulativ prissättning. Även om tillgång och pris på grus är en del-fråga av byggnadsindustriens råvarubehov, är den dock så betydelsefull, att statsmakterna snarast möjligt böra ägna frågan all den uppmärksamhet, som är nödvändig, för att samhällsintresset skall bliva tillvarataget. Detta är än mera angeläget, då redan nu enskilda inköpt grustäkter, som synas ha inköpts för att begränsa utbudet och därmed skapa ett högt pris på grus.

Priset på grus varierar. En grustäkt kan på en plats arrenderas för 15 öre pr uttagen m^3 , under det att arrendepriset på andra platser är 50,50 eller flera ören pr m^3 . En person, som arrenderar en grustäkt för 75 öre pr m^3 , säljer i sin tur grus till förbrukarna för ca 3,75 pr m^3 . När det från denna grustäkt på ett år till en och samma kund såldes ca 25 000 m^3 grus, ger detta en bild av vinstmöjligheterna. Även statliga institutioner tillämpa en oskäligen prissättning på grus. Vid en av Uppsala universitets grustäkter begäres ett pris av kr. 2,50, om det kontrakteras ett årligt inköp av 10 000 m^3 och 3 kr. om 5 000 m^3 kontrakteras. Till detta kommer att köparen själv får utföra arbetet och hålla erforderliga maskiner vid grustäkten.

Grustäckernas värdestegring har åstadkommit genom förändring av byggnadsmaterialet och den ökade bostadsproduktionen. Utan denna förändring skulle grustäckerna knappast betingat ett vanligt jordvärdepris och i vissa fall betraktats som värdelösa. Det är därför knappast försvarbart, att staten genom lån och subventioner i det ena fallet söker att stimulera och hjälpa folk till bostadsbyggande för att i det andra fallet tillåta, att denna hjälp, som fört till ökad efterfrågan på en naturprodukt, skulle resultera i en av privata intressen betingad prissättning. Det måste i detta fall anses både riktigt och nödvändigt, att statsmakterna vidtaga alla erforderliga åtgärder som behövs för att trygga samhällsintresset och förhindra, att en av byggnadsproduktionens råvaror icke i onödan fördyras.

Det är givet, att ett statligt ingripande kan ta formen av en lagstiftning, som tillförsäkrar samhället expropriationsrätt, statlig hälftenrätt etc. till grustäkten. Vilken form man än väljer, kommer frågan om den fria äganderätten och samhällsintresset att få vägas mot varandra. Samhällsintresset

väger dock, enligt min mening, tyngst i detta fall, och ett undanskjutande av denna fråga till en framtida lösning torde medföra sådana konsekvenser, att det icke är tillrådligt. I detta sammanhang ber jag få anföra ett uttalande från 1938, vari dåvarande justitieministern K. G. Westman bland annat framhöll: »Det torde knappast behöva framhållas, att äganderätten i likhet med andra rättsinstitut inrymmes i den av staten instiftade och vidmakthållna rättsordningen och att dess närmare innehåll självfallet är underkastat de växlingar, som utvecklingen vid varje särskild tidpunkt kan medföra. Att statsmakterna vid en reglering av gruvrätten skulle vara principiellt bundna av den nuvarande utformningen av jordägarens rättsliga ställning, kan uppenbarligen ej med fog göras gällande. Huruvida jordägarens befogenheter böra förbliva orubbade eller undergå förändringar, är en fråga som får bedömas ur synpunkten av allmänt gagn.»

Med hänvisning till det ovan anförda får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning om, på vad sätt samhällsintresset bäst skall kunna tillvaratagas i våra grustäcker samt till riksdagen inkomma med de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 21 januari 1944.

John Lundberg
i Uppsala.
